

Llegir en diagonal o a l'inrevés

a propòsit de
l'exposició del MAS

David Serrano

La poesia, de sempre, resulta un gènere sectari, entès com a difícil i, sobretot, especialment inútil. Tot això deu resultar del més cert especialment quan el que es té davant d'un poema és pànic: pànic pel ridícul de no entendre'l, pànic que algú t' enxampi llegint tal *perversió*, pànic per perdre el temps en una fotesa com aquesta, pànic... Pànic que s'accentua quan ens trobem davant d'un poema visual, per la qual cosa optem per l'inevitable: "mira que maco" o "per fer això no cal dir-se poeta..." o "cony de tio, podria fer una cosa que s'entengués, no?".

La poesia visual neix i reneix en determinats moments de la història, des dels segles III i V, amb la voluntat de trencar amb els formalismes literaris i/o polítics del moment. I la reflexió que m'agradaria aportar, si és que interessa i no és ja vella, prové d'aquesta idea de trencament, de rebel·lió, de vegades associada a la de modernitat, però que no sempre va aparellada de noves propostes literàries. És a dir, allò que té de trencament formal-visual de vegades és del tot recurrent des del punt de vista de l'aportació literària. Si ens fixem en el nostre referent més rellevant: Salvat-Papasseit, mentre un poema com "Les formigues" resulta formalment i conceptualment innovador (per la imatge i les connotacions respecte la concepció poètica), el seu contingut resulta superflu, càndid. Per tant, hem de ser tan rigorosos davant un poema "convencional" com davant d'un poema visual, que, pel fet de ser-ho, no té *per se* cap garantia de qualitat ni de modernitat ni de res. En aquest sentit el que aporta la seva "Jaculatòria" o el cal·ligrama del vaixell si que conjumina hàbilment els dos mons: forma i fons, aportant nous conceptes al llenguatge poètic juntament amb la novetat de la visió coral de la realitat, essencialment, l'amorosa. Això sí, li manca la valentia ideològica d'Apollinaire, més agosarat i visionari respecte el que s'entén per progrés i modernitat lligada als avenços tecnològics, urbans i maquinistes. En aquesta línia trobaríem alguns dels cal·ligrames de

Junoy, especialment "Oda a Guynemer", obra en la qual de ben segur que Joaquim Folguera s'inspirà per crear "En avió". El cas de Junoy, lligat al futurisme i el cubisme i encara per descobrir de veritat (a diferència de Salvat), que acabarà dins el catolicisme més reaccionari no deixa de ser paradigmàtic del que passarà a bona part dels avantguardistes europeus amb els feixismes.

L'aportació de Joaquim Folguera, que prové del camp de la poesia postsimbolista, a la poesia visual ve motivada pels seus contactes amb J.V. Foix i Salvat-Papasseit i també pel fet de ser el traductor d'Apollinaire. A "En avió", segurament el seu cal·ligrama més programàtic i interessant, hi ha la visió de modernitat maquinista i de llibertat poètico-lírica, fins i tot hi trobem un cert to irònic ("quina oloreta de sopar"), però potser hi trobem a faltar la capaci-

tat de síntesi de Junoy o la capacitat de reflexió de Salvat. En qualsevol cas, els cal·ligrames són un parèntesi breu a l'obra de Joaquim Folguera i, com a tals, les seves pretensions són diferents a les dels altres autors citats, les influències dels quals resulten del tot evidents, i no per això desmereixen la seva aportació.

Per acabar com he començat i amb la mateixa voluntat de ser una mica polèmic: Qui digui que llegir poesia és fàcil és un hipòcrita, qui hagi escollit els poemes d'Ausiàs March per fer estimar la nostra poesia als estudiants de Batxillerat és un ignorant i un inepte i qui no tingui pànic davant d'un poema visual de Brossa o un cal·ligrama de Salvat és que no té ni una mica de sensibilitat, ni de sentit crític ni d'humilitat, sobretot d'això, o és que jo directament sóc un inútil.

